

Özel Görelilik Teorisine Otopsi

Ýzlediðim bir televizyon haberinde, bir okul hizmetlisi, temizlik yaparken bulduðu bir ders kitabýný karýptýrýrken gördüdü bir yaný gidip, asýl dođruyu akýl edebilmenin verdiði çopku ile bulgusunu anlatýyordu. Ders kitabýnda ayýn yörüngesi dünya merkezli bir çember olarak tanýmlanmýþtý. Hizmetli dünýanýn da güneþ etrafýnda döndüdü bilgisi epliðinde bir adým ileri formatta düþününcü gerçekte helisel yay gibi olacađýný akýl etmiþti ve bu konudaki çabalarý tv muhabirine kadar ulaþmýþtý. Hizmetli, kamera için düzeneðiyle görsel kanýt da hazýrlamýþtý. Kanalýn haber merkezi bir akademisyeni yayýna bađladı. Fakat bu akademisyen hazýr yakalandýđýndan olsa gerek olaya vâkýf olamadý ve genel söylemler ile geçirtirdi. Ben de üzöldüm. Çünkü ezberciliðin yaygýn ortamda amatör ruhlu bilim insanýnýn baþarýsý hak ettiði olumlanmayý alamamýþtý ve o hizmetlinin zihinsel çabasy düzgün neticelenmemiþti. Sanýrým o akademisyen de canlý yayýndan sonra üzölmüþtür. Benzer þekilde bir popöler bilim dergisinin okur mektuplarý köþesinde özel görelilik teorisi hakkýnda itiraz üretip anlamak isteyen birine verilen yanýt da soruya odaklanmamýþtý; genel ve ilgisiz argümanlar öne sürölerek, adeta okurun negatif duygulanýmýna sebep olunmuþtu.

Seneler sonra kozmoloji konusunda yaptýđým bir araþtırma sýrasýnda bunlarý hatýrladým. Yaptýđým çalyþma, yan ürün olarak kinematiðinde yeni parametre tanýmlarý üretmiþti ve bazı bilimsellik ilkelerini daha keskin olarak analize katmayý gerektirmiþti. Bunlar dolaylý olarak özel görelilik teorisini saydam hale getiriyordu ve çýkarýmlarýnýn irdelenmesine olanak veriyordu. Kúpkusuz özel görelilik teorisi bilimsel paradigmaya yeni ufuklar açmýþtý ve gizem tutkumuza zaman yolculuðu gibi heyecan yúklü bir rüþvet de sunmuþtu. Bu nedenle popöler olmuþtu; adeta idol haline getirilmiþti. Popöler bilim dergilerinde sýkça iþlenerek genel bilim ilgisinin kýpkýrtýlmasý için sýkça iþleniyordu. Fakat ilginçtir teknik içeriðine yasa gibi muamele edilip metnin neredeyse tamamý fantastik çýkarýmlarýnýn açýlýmlarýna, örneklenmesine ayrýlýyordu. Teori yüzüncü yýlýnda tüm bilim dünýasýndaki etkinliklerle bir anahtar bilgi (týpký okul hizmetlisinin referans sistemini dünýadan güneþe tapýmasý gibi basit fakat bir adým ileri olan bir iþleme epliðinde) teorisinin temelini sarsýyordu. Bu tablo karpýsýnda özel görelilik teorisinin yanýlgýlarýnýn iþlenmesi asýl çalyþmamýn özel görelilik teorisini daha sistematik kalýpta ele aldým ve “Sahte Bilim” adlý kitap ortaya çýktý.

En etkili tespitlerimden biri özel görelilik teorisinde rutin bilimsel indirgeme ya da izolasyon olanađýnýn (bilindiði gibi dođal olaya pek çok yan etken eþlik eder; olay, özünün kolay çözümlenmesi için elementer hale getirilir) apýrý ölçüde kullanýlmýþ olmasýydý. Analizde ýþyk kaynađýnýn ya da ortamýn rölatif hýzýnýn sabit yapýlmasý ve ýþyk aktörü ile kaynađýn ayný dođrultuda analiz edilmesine adýna isabetli indirgemelendi; ancak, ýþyk aktörü ile ýþyk kaynađýnýn ayný yönde analiz edilmesi apýrý bir izolasyondur. Nitekim kaynađýnýn gidip yönüne zýt yönde giden ýþyk vardýr ve bu pozisyon teorisinin týpký analizinde farklı sonuçlar veriyor. Bir diðer aþama ise teorisinin yalnızca iki partner ile görelilik kurmasýdır. Oysa evren iki cisimden ibaret deðildir. Nitekim üçüncü bir aktör týpký evliliklerde olduðu gibi iliþkinin tutarlýlýđýný tehdit etmektedir. Bir de fizik kurallarýný evrensel ölçekte yeniden düzenleme iddiasý olan bir teorisinin temel postullarýndan birinin yerellikten arýndýrýlamamýþ olmasý çok önemli. Ýþte bu yüzden teori bugüne kadar etkinliðini sürdürebilmeyi, savunulabilmeyi. Bu yerel postulanýn disipliner yöntemle yeniden yapýlandýrýlmasý, ýþyk kinematiði ve zaman karmaþasýný saydam hale getirmektedir. Uzantýsýnda uzay-zaman analizleri uzunluk ve zaman boyutu birimleri ile oynamaksýzýn gerçekteþtirilebiliyor.

Teorisinin heyecan ve gizem yúklü çýkarýmlarý ile dođanýn bir sýrrýnýn daha meydana çýkarýlmasý anlamýndaki yüksek yorumla epliðinde benimsenmesine neden olmuþsa da teknik özünün çoðunlukça anlaþýldýđýný söylemek zordur. Teknik içeriðin detaylý anlatýlmasý bir ihtiyaçtır. Teorisinin anlaþýlmasý ve irdelenmesi, ezber kalýbý yerine düþünsel performans ve teknik vizyona katkı yapmaktadır. Bu popöler bilim kitabýnda irdelemeler Einstein ile tartýþma formatýnda iþlenmiþtir. Teori, psikolojik motivasyonlar ve etkenler de dahil olmak üzere tüm yönleriyle otopsiye tabi tutulmuþtur.

Galileo olayý, bilimsel paradigma için bir sýçrama noktasý olmuþtur. Evrensel olaylarda yerel kopullardan bakýþýn isabetli olmayabileceði, resmin bütününe esas almanýn daha önemli olduðu anlaþýlmýþtır. Resmin bütününe görebilmek ise düþünceyi düþünsel referanslarý en kapsayýcý çerçevede seçmekten geçiyor. Özgün Ersan (Müh.- Araþtırmacı yazar)